

דפים ג – ד

ג. 'בל תאחר' בניירות – כיצד?

האומר 'הריני נזיר' נעשה נזיר מיד, וגם אם אינו מקיים דיני הנזירות לא עבר בכל תאחר. וכן כשאמר 'כשארצה אהא נזיר', כל עוד שאינו רוצה אינו חייב בניירות הלכך אינו עובר. ואימתי הוא עובר – אמר רבא: כגון שאמר 'לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר', שחייב להתחיל בניירותו מיד שהרי אינו יודע מתי ימות – על כן אם אינו מתחיל נזירותו עובר בכל תאחר.

א. לפירוש רבנו תם, תמהו בגמרא על כך שבאופן זה היה נזיר מיד וא"כ אין בו 'בל תאחר'. ואולם דעת הר"ן והרא"ש שלא חלה נזירותו מיד.

וכתב הר"ן שעובר בכל תאחר מיד (וכ"מ ברמב"ם נזירות א, ד. ומה שכתב 'הרי זה נזיר מיד' לכאורה כוונתו שחייב מיד לקבל נזירות). וברא"ש נראה שאינו עובר אלא אחר ג' רגלים. והרשב"א צדד שמדרבנן עובר מיד מפני שחששו למיתה אבל מדאורייתא עד שיעבור עליו שלש רגלים אינו עובר (ונשאר בקושיא על כך מנזיר המטמא עצמו).

ב. יש מי שצדד לומר שדוקא באומר אהא נזיר לכשארצה אינו עובר על בל תאחר מפני שעיקר הנזירות תלויה ברצונו, אבל אמר אהא נזיר בזמן שארצה הרי נתחייב לעצם הנזירות אלא שתלה אותה בזמן שירצה – בזה אפשר שעובר בכל תאחר (עפ"י אילת השחר להלן ט. בפירוש דברי התוס' שם לענין מקבל תענית בזמן שירצה) 4.

ג. אמר 'הריני נזיר שלשים יום לפני מותי' – נאסר בשתיית יין מיד. ויראה לי שיעמוד בספק נזירות כל ימיו אבל אינו לוקה (רא"ש [וכע"ז] כתב הרמב"ם [נזירות ד, ז] באומר הריני נזיר יום אחד לפני מיתתי. וע"ש בכס"מ]. ומשמע לכאורה שהחשש למיתה הוא מדאורייתא, וכ"כ בחקרי לב (או"ח קג) לדייק מהרא"ש בקדושין (פ"ב ח), אבל הביא מהרשב"א כאן להוכיח שאינו אלא מדרבנן והסכים עמו).

ד. אמר 'אהא נזיר קודם שיעברו שתי שנים' – עובר בכל תאחר לאחר שלש רגלים כדין בל תאחר בקרבנות (ר"ן). יש מי שכתב בדעת הרא"ש שאין עוברים בכל תאחר אלא על איחור מן הזמן שנתחייב לקיים נדרו ולא בתוך הזמן, ולפי זה אינו עובר אלא כעבור שנתיים (עפ"י הגרנ"ט).

ה. אמר 'הרי עלי לקבל נזירות אחר שלשים יום' [בחזו"א מחק תיבת 'אחר'] – אם מאחר עובר בכל תאחר, אך י"ל שאין זה 'בל תאחר' של נזיר אלא של נדר, שמאחר לנדור נדרו (עפ"י התוס'). ולפי מה שפירש הגרנ"ט בדברי הרא"ש, אינו עובר אלא אחר שיעברו ג' רגלים מכלת השלשים.

רב אחא בר יעקב אמר: כגון שנדר והוא בבית הקברות. ופירשו שאפילו לדעות שחלה עליו הנזירות, עומד הוא בכל תאחר כלפי נזירות טהרה, אם מאחר ליטהר. והוא הדין לנזיר המטמא עצמו במזיד (או נטמא באונס ומשהה עצמו במזיד. רא"ש) – עובר משום בל תאחר של נזירות טהרה (רב אשי).

א. בר"ן משמע שבשני אופנים אלו עובר בכל תאחר לאלתר. וכן נקט הרשב"א, שלוקה מיד כשטימא עצמו. וברמב"ם (נזירות ה, כא ובלח"מ) מבואר שגם באופן הראשון שנזיר בבית הקברות – לוקה מיד [ומשמע מדבריו שאם גילה אינו לוקה משום בל תאחר. וע' קר"א]. ואילו הרא"ש כתב, אם נשתהה בטומאתו שלש רגלים.

ב. איסור בל תאחר [וכן בל יחל] נובע מהחויב לקיים נדרו, הלכך כל שאינו מחויב כגון שכבוד הבריות דוחה איסור הטומאה, אינו עובר כלל בכל תאחר (עפ"י זכר יצחק ח"א ו וח"ב לח).

רב אחא בריה דרב איקא אמר: עובר בבל תאחר תגחלתו (כאשר משהה תגלחתו), ואפילו לדעת האומר תגלחת אינה מעכבת, מ"מ מאחר מצות גילוח.
בר"ן משמע שעובר מיד כשמתאחר.
מר זוטרא בריה דרב מרי אמר: עובר בבל תאחר קרבנותיו (כאשר מתאחר בהבאתם שלש רגלים) ר"ן ורא"ש). ואעפ"י שבהבאת קרבן אחד יצא, עובר בבל תאחר על כולם. (רשב"א).

דפים ד – ה

ד. מה דין הנודר באופנים דלהלן?

- א. 'מודרני ממך'; 'מופרשני ממך'; 'מרוחקני ממך'; 'מודרני ממך שאני אוכל לך' וכד'.
- ב. 'מודרני (/ מודר אני) לך'.
- ג. 'שאני (/ שאיני) אוכל לך'; 'שאני (/ שאיני) טועם לך'.
- ד. 'הריני עליך חרם'; 'הרי את עלי חרם'.

א. האומר 'מודרני (או מודר אני. ער"ף ועוד) ממך' וכד', לפי מסקנת הגמרא נראה שתלוי הדבר בשאלת ידיים שאינן מוכיחות. ופירשו הר"ן והרא"ש ועוד ראשונים שלדברי שמואל שאינן ידיים – מותר (אפילו נתכוין לידור הנאה. ריטב"א), מפני שאין הוכחה בלשון זו אם בא לאסור באכילה או לשאר הרחקות כגון דיבור וכד'. ולדעת האומר ידיים שאינן מוכיחות הויין ידיים – אסור, כמפורש בברייתא.

א. הרא"ש והרשב"א פירשו שלדעת האומר הויין ידיים – אסור בהנאה [אבל ודאי אין צד לומר שרק באכילה אסור. רשב"א] ומותר לספר עמו [כדין שאר מודר הנאה שאין הדבור עמו אסור. וכמוש"כ המאירי ע"ט.]. ויש סוברים שאסור הן בהנאה הן בסיפור כדין ספק נדרים להחמיר (ע' מחנה אפרים ח).

ב. הר"ן הביא פירוש אחר (וכ"כ התוס' בתירוץ אחד) שאפילו לשמואל אסור לספר עמו [וב'מופרשני ממך' – לעשות משא ומתן עמו, וב'מרוחקני ממך' – לעמוד בד' אמותיו]. יש מהאחרונים מפרשים מדרבנן שהרי לא אסר 'חפצא', וי"מ מדאורייתא.
ונקט הר"ן להלכה כפירוש הראשון (וכן נקט הרשב"א לעיקר) וכשמואל – הלכך האומר 'מודרני ממך' – מותר. ואולם אם פירש 'מודרני ממך מאכילה' – אסור. וכן הביא מהרמב"ן. וכן 'מודרני מנכסך' או 'מודרני מככר זה' – הרי זה יד מוכיח ואסור (ריטב"א).
וכן אם היו מפצירים בו לאכול או לדבר ואמר 'מודרני' – הרי זה יד מוכיח ואסור (עפ"י רשב"א).
וכ"ה בש"ך יו"ד רו סק"ב. ואפשר אף בלא לך. חו"א). וכתב בחזון איש שמהתוס' מוכח שאפילו באופן זה בכלל 'ידיים שאינן מוכיחות' הוא.

אמר 'מודרני ממך שאני אוכל לך' – זהו יד המוכיח ואסור, כפי ששינינו במשנתנו.

אם לא אמר 'לך', לדעת הרמב"ן והר"ן (עפ"י דברי רבא) שתלוי הדבר בשאלת ידיים שאינן מוכיחות, ולפי שמואל לא נאסר כלל [ואעפ"י שאמר 'מודרני ממך' אפשר שכך כוונתו – איני מספר עמך אם אוכל היום].

ואולם דעת הרשב"א שודאי אסור לדברי הכל [והדיוק מהמשנה אינו אלא מיתור לשון התנא, שבא להשמיענו לעלמא שידיים שאינן מוכיחות לא הויין ידיים].